

ประวัติท้องถิ่น/ชื่อบ้านนามเมือง

สุทัศน์ กองทรัพย์

สระโบราณโรงพยาบาลสุรินทร์

สระโบราณโรงพยาบาลสุรินทร์ เป็นสระน้ำโบราณมาตั้งแต่อาณาจักรเมืองสุรินทร์อยู่ร่วมสมัยขอมพระนคร ราชันเมืองสุรินทร์มีลักษณะเป็นค่ายกำแพงรอบเมืองสุรินทร์เป็นรูปวงรีเรียกว่าเมืองไทยสมันต์ หรือประทายสมันต์ อันเป็นสัญลักษณ์ของเมืองสุรินทร์ ที่มีหลักฐานทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ มีปราสาทตั้งอยู่รายรอบเมืองสุรินทร์ หลักฐานที่สำคัญอีกอย่าง คือ สระโบราณสมัยขอมของเมืองสุรินทร์ ปัจจุบันตั้งอยู่ในบริเวณโรงพยาบาลเมืองสุรินทร์

สระโบราณโรงพยาบาลเมืองสุรินทร์มีตำนานเล่าปากต่อปากสืบต่อกันมา ลักษณะมีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่โดยรอบประกอบด้วยต้นกำปู ต้นไทร ต้นลำดวน ต้นตะแบก ต้นนมควาย (เต้ากะใบ) ซึ่งมีดอกให้กลิ่นหอมเหมือนนมควาย บริเวณโดยรอบสระมีต้นไม้ป่าขึ้นเป็นจำนวนมาก ตลอดจนมีต้นกกขึ้นปกคลุมรอบขอบสระน้ำ ในสระมีสีเขียวเหมาะเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำจำพวกปลา เต่า ตะพาบน้ำ น้ำในสระไม่เคยแห้งขอด เพราะบริเวณรอบ ๆ สระเป็นที่ลาดสูงเป็นทางน้ำไหลมารวมกัน โดยเฉพาะในฤดูฝนมีปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้บริเวณข้างเคียงโดยรอบน้ำจะล้นเจิ่งนองไปทั่วทั้งบริเวณ อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏมีเส้นทางหรือถนนตัดผ่านสระโบราณแห่งนี้

ความสำคัญของสระโบราณในสมัยเมืองสุรินทร์ได้อพยพจากบ้านเมืองที่ ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2329 มาตั้งหลักแหล่งบริเวณนี้ กล่าวกันว่าสระโบราณมีความร่มเย็นสงบตามความเชื่อในสมัยนั้น สระโบราณมีเจ้าที่แถมมีความขลังประกอบกับช่วงระยะเวลาดังกล่าว ชนพื้นเมืองแถบสระโบราณมักเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์เขมร ที่ได้อพยพโดยการชักชวนหรือกวาดต้อนให้เข้ามาตั้งหลักแหล่งตามนโยบายของราชอาณาจักรไทยในการก่อตั้งเมืองแถบอีสาน เมืองสุรินทร์มีความสำคัญได้รับการแต่งตั้งตำแหน่งพระยาเทียบเท่าเมืองชั้นเอก มีสิทธิตัดสินคดีความประหารชีวิตนักโทษ บริเวณสระโบราณได้กลับกลายเป็นสถานที่สำเร็จโทษนักโทษของทางราชการ สระโบราณได้รับแรงหนุนสร้างความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวเมืองสุรินทร์ที่ได้รับอิทธิพลค่อนไปทางเขมรที่นิยมชมชอบอิทธิฤทธิ์ เครื่องรางของขลัง สระโบราณจึงเสมือนตัวแทนของแหล่งน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ จนกระทั่งได้มีการตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่สระโบราณเมื่อปี พ.ศ. 2530 เพื่อประกอบพิธีถวายสวดสังฆมณฑลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลปัจจุบัน

ความศักดิ์สิทธิ์ได้ส่งผลทำให้บริเวณสระโบราณยังคงความอุดมสมบูรณ์จนกระทั่งเมืองสุรินทร์ได้มีการพัฒนาสร้างเมือง มีการก่อสร้างสถานศึกษา ประมาณปี พ.ศ. 2470 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนศรีสุรินทร์เกษตรกรรมขึ้นเป็นครั้งแรก (โรงเรียนเมืองสุรินทร์ในปัจจุบัน) ต่อมาได้มีการย้ายโรงเรียนศรีเกษตรกรรมปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาวิทยาเขตสุรินทร์ มีผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าเคยมีช้างลงไปเล่นและดื่มน้ำในสระโบราณ พอขึ้นมาก็เอาจวงเกี่ยวต้นไทรที่ขึ้นอยู่ใกล้ ๆ ขอบสระแล้วก็ล้มลงขาดใจตาย แม้กระทั่งนกบินผ่านก็ตกลงกลางสระ ไม่สามารถบินผ่านสระโบราณไปได้

จนกระทั่งบริเวณแนวเดียวกันได้มีการก่อสร้างโรงพยาบาลสุรินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2492 สระโบราณจึงได้ชื่อว่าสระโบราณโรงพยาบาลสุรินทร์ เมื่อโรงพยาบาลเมืองสุรินทร์ได้มีความเจริญก้าวหน้า มีการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบสระโบราณ ได้สร้างศาลเจ้าปู่สระโบราณเพื่อเป็นที่เคารพสักการะของผู้มารักษาสร้างความปลอดภัยที่อยูข้างในเสมือนรักษามาจากข้างในผู้ป่วยเพื่อต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บวันหายคืน เจ้าปู่สระโบราณ จากสระโบราณสู่สระเจ้าปู่ สู่บริเวณพุทธสถานการณัแปรเปลี่ยนไปตามเวลา แต่ยังคงเสมือนเช่นเคย คือ ความเคารพจากรุ่นสู่รุ่น สมัยโบราณผู้คนจะเดินผ่านต้องยกมือไหว้เจ้าปู่ จะจับสัตว์น้ำในบริเวณดังกล่าวต้องขอเจ้าปู่ อันเป็นขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิมมาสู่การช่วยชีวิต เจ้าปู่สระโบราณคงความศักดิ์สิทธิ์มิเสื่อมคลายแต่กาลเวลาเหตุการณ์ผันแปรตามเสมือนเป็นจุดสู่เส้น เจ้าปู่สระโบราณคงมีชื่อคู่เมืองสุรินทร์นานเท่านาน

เอกสารอ้างอิง

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 13. (2542). กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย
ธนาคารไทยพาณิชย์.

เอกสารรายงานประจำปีโรงพยาบาลสุรินทร์: (2540). สุรินทร์ : โรงพยาบาลสุรินทร์
พระราชพิธีอภิเษกสมรส. วัดกลางเมืองสุรินทร์. (2531). สุรินทร์ : วัดกลางเมืองสุรินทร์.